

§ 1595

[Způsobilý pořizovatel]

Odkaz může zřídít osoba způsobilá pořizovat závěti. Zůstavitel nezpůsobilý pořizovat může ze svého majetku odkázat jinému jen předměty malé hodnoty.

Obecně

Toto ustanovení upravuje jeden ze základních předpokladů pro to, aby odkaz byl platný, a tím je způsobilost pořizovatele k tomuto právnímu jednání. V tomto směru je třeba se také obrátit k § 30 a násl. obč. zák. o svéprávnosti a § 1525 až 1528 o pořizovací nezpůsobilosti a výkladům k nim. Je třeba zdůraznit, že tato způsobilost se nekryje s plnou svéprávností. To vyplývá z toho, že za určitých, níže uvedených podmínek mohou pořizovat i osoby, které nejsou plně svéprávné, nebo dokonce osoby, které nejsou způsobilé pořizovat.

O osobách pořizovatelů

Lze určit několik kategorií osob, jež mohou pořizovat, a to osoby **plně svéprávné**, které mohou pořizovat bez omezení, a dále osoby, **které byly ve svéprávnosti omezeny**, avšak pořídit pro případ smrti jim umožňuje za určitých předpokladů a s určitým omezením občanský zákoník, a to v těchto případech:

- a) § 1526 – osoba, která dovršila patnácti let věku, může pořizovat formou veřejné listiny (notářského zápisu),
- b) § 1527 – osoba ve svéprávnosti omezená tak, že není způsobilá pořizovat, může pořizovat, pokud se uzdravila do té míry, že je schopna projevit vlastní vůli (rozhoduje objektivní fakt uzdravení bez toho, že by bylo nutno čekat na rozsudek soudu o navrácení svéprávnosti),
- c) § 1528 odst. 1 – osoba ve svéprávnosti omezená může pořizovat, není-li v rozsudku o omezení její způsobilosti uvedeno, že pořizovat platně nemůže, a musí tak činit jen ve formě veřejné listiny (notářského zápisu) a jen v rámci, ve kterém není omezena,
- d) § 1528 odst. 2 – osoba omezená ve svéprávnosti pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů nebo chorobnou závislost na hráčské vášni představující závažnou duševní poruchu, může pořizovat v jakékoli předepsané formě, nejvýše však o polovině pozůstalosti, pokud však nemá žádné zákonné dědice, může pořídit o celé pozůstalosti.

Osoby, které nejsou způsobilé pořizovat, mohou ze svého majetku odkázat jen předměty malé hodnoty. Zde je třeba zdůraznit, že tyto osoby jsou způsobilé jen k poslednímu pořízení ve formě dovětky, což lze dovodit z toho, že bylo ve větě druhé použito slovo „odkázat“, a ze skutečnosti, že může jít jen o předměty (tedy movité věci, např. fotografie, šperky malé hodnoty, předměty na památku). Také lze nejspíše předpokládat, že taková osoba pořídí některou z forem posledního pořízení s úlevami, nejspíše ústně podle § 1542 odst. 1 a ještě za použití § 1548 odst. 1, dle něhož mohou být svědky i osoby, které dosáhly patnáctého roku věku a osoby ve svéprávnosti omezené, pokud jsou způsobilé věrohodně popsat skutečnosti významné pro platnost závěti. Jak uvádí důvodová zpráva „vodítkem v daném směru bude obecná úprava svéprávnosti, z níž plyne, že člověk nezpůsobilý pořizovat pro nedostatek věku má způsobilost právně jednat v rozsahu přiměřeném jeho rozumové a volní vyspělosti a že u lidí, omezených ve svéprávnosti soudně, nelze namítat neplatnost těch jejich právních jednání, jež nevybočují z kategorie nevýznamných a běžných záležitostí každodenního života“.

Související ustanovení:

§ 4, § 15, § 17, § 23 a násl., § 30 až 32, § 36, § 37, § 45 a násl., § 55, § 64, § 65, § 465 až 485, § 563, § 574, § 576, § 578, § 581, § 1525 až 1531, § 1542 odst. 1, § 1548 odst. 1

Související předpisy:

§ 63 až 69 not. řádu

§ 1596**[Přednostní odkaz]**

Zůstavitel může také dědici nebo spoludědicům zanechat přednostní odkaz; vzhledem k tomuto odkazu se budou posuzovat jako odkazovníci.

Obecně

Odkazovníkem nemusí být vždy jen osoba odlišná od dědice, nýbrž i dědic (popř. i více dědiců) může vedle svého dědického podílu nabýt i odkaz, a tudíž se v tomto ohledu na něj hledí jako na každého jiného odkazovníka. K takovému odkazu je přihlíženo při výpočtu dědického podílu (§ 1662 obč. zák., který v tomto směru odkazuje na § 1660 odst. 1), pokud započtení přikáže zůstavitel projevem vůle učiněným ve formě předepsané pro pořízení závěti (§ 1663). Podle § 1664 může soud provést započtení na dědický podíl, i když to zůstavitel nepřikázal, byl-li by jinak nepominutelný dědic neodůvodněně znevýhodněn. K započtení odkazu může dojít také při rozdělení pozůstalosti (§ 1698).

Přednostní odkaz a příkaz k určitému rozdělení pozůstalosti

Nevysloví-li zůstavitel v posledním pořízení jasně, zda má jít o odkazy (§ 1594 odst. 1 věta první obč. zák.) a bude v závěti rozdělovat jednotlivé majetkové kusy z pozůstalosti mezi dědice, bude nutno řešit otázku, zda jde skutečně o přednostní odkazy dědicům, nebo zda zůstavitel tím chtěl spíše dědicům nařídit, jak si mají pozůstalost mezi sebe rozdělit. Rozdíl spočívá v tom, že přednostní odkaz nabude dědic jako každý jiný odkazovník vedle toho, co nabude z pozůstalosti jako dědic, v druhém případě bude mít toto rozdělení majetku, provedené zůstavitelem, přímo vliv na rozdělení pozůstalosti, ukáže-li se, že je v tomto směru vůle zůstavitele pro dědice závazná (§ 1697 odst. 1 věta první). O tom bude třeba zjišťovat skutečnou vůli zůstavitele, jak ukládá zejména § 1494 odst. 2 věta první. Judikatura k § 648 o. z. o. (nyní § 1597 obč. zák.) v tomto případě stanovila, že **v pochybnostech**, zda se jedná o přednostní odkaz, se má takové ustanovení v závěti posuzovat jako **příkázání na dědický podíl**. Půjde tedy o rozdělení pozůstalosti zůstavitelem. Tento závěr lze přijmout i nyní. Otázkou bude, zda je takové rozdělení věcí pro dědice závazné. To bude záležet na tom, jaké výrazy zůstavitel v závěti použil, zda z nich vyplývá jednoznačný zákaz jiného rozdělení věcí z pozůstalosti.

Spoludědici obtížení přednostním odkazem

Nabývá-li pozůstalost více dědiců, má každý z nich právo k celé věci, a to platí i o věci, jež má být spoludědici vydána jako odkaz z pozůstalosti. Vydáním odkazu za řízení o pozůstalosti spoludědici přenechají dalšímu dědici (vzhledem k této věci odkazovníkovi) výlučné vlastnické právo k předmětu odkazu. Je-li odkazem věc z pozůstalosti a bude plněno po skončení řízení o pozůstalosti, pak každý spoludědic vydá odkazovníkovi svůj spoluvlastnický podíl na odkazu. Odkazovník tyto spoluvlastnické podíly přijímá a současně mu náleží i jeho zbývající spoluvlastnický podíl na odkazu, neboť se odvíjí od jeho spoluvlastnického podílu na celé pozůstalosti. Pokud však bude odkaz spočívat v jiném plnění, které v pozůstalosti

není, např. v opatření věci určitého druhu, která není v pozůstalosti (§ 1605 odst. 2 obč. zák.), nebo v koupi věci cizí (§ 1610 odst. 2), budou spoludědici povinni dle § 1597 splnit odkaz v poměru svých dědických podílů, spoludědic – odkazovník ponese poměrnou část břemene odkazu (viz § 1597 – „odkazy připadají k tíži **všem** dědicům“), a bude přispívat na zakoupení věci i svým podílem.

Judikatura:

■ Na „přednostní odkaz“ (§ 758 obč. zák.) dlužno použití veškerých ustanovení o odkazu. (**Vážný 1036/21**)

Související ustanovení:

§ 1475 odst. 3, § 1477, § 1494 odst. 2, § 1498, § 1582, § 1583, § 1594 odst. 1, § 1597, § 1605 odst. 2, § 1607, § 1610, § 1660 odst. 1, § 1662 až 1664, § 1697 odst. 1, § 1698

Literatura:

FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 315, – HORÁK, O. Dědictví a odkaz (k přechodu majetkových práv a povinností pro případ smrti). *Právní rozhledy*, 2015, č. 9, s. 305, – KRČMÁŘ, J. *Právo občanské V. Právo dědické*. 2. vyd., Praha: Věchrd, 1933, s. 105 a násl., – MAYR, R. *Soustava občanského práva. Kniha pátá. Právo dědické*. Brno: Barvič & Novotný, 1927, s. 105 a násl., s. 120 a násl., – POLIŠENSKÁ, P., HRABALOVÁ, M., WOLFOVÁ, H., FEBEROVÁ, R., PEREJDOVÁ, A. Oddělení dokumentace a analytiky judikatury. Vybrané instituty dědického práva. Odkaz. *Právní rádce*, 2015, č. 11, – ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III, svazek I*. Praha: V. Linhart, 1936, s. 222, – SVOBODA, E. *Dědické právo*. 2. vyd., Vesmír, 1926, s. 50, – SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 113, – ŠEŠINA, M. Ještě k příspěvku do diskuse o článku Mgr. Šimona Kleina Dědická smlouva a darování pro případ smrti. *Ad Notam*, 2013, č. 6, s. 22 a 23, – ŠEŠINA, M. Postavení odkazovníka v řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2015, č. 4, s. 8, – ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1157, – ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 102.

Obtížení odkazem

§ 1597

[Obtížení odkazem podle poměru dědických podílů]

Odkazy připadají k tíži všem dědicům podle poměru jejich podílů, a to i tehdy, byla-li odkázána věc náležející jednomu ze spoludědiců. To neplatí, pokud zůstavitel zvláště přikáže splnění odkazu jednotlivému spoludědici nebo odkazovníku.

Odpovědnost za splnění odkazů

Toto ustanovení upravuje odpovědnost za splnění odkazů; stanoví, kdo je dlužníkem, který má splnit závazek vyplývající z pořízení pro případ smrti zůstavitele. Základní zásadou je, že **odkazem lze obtížit jen osobu, která má z pozůstalosti prospěch**, kterou je třeba upřesnit ještě tak, že osoba obtížená odkazem musí mít z pozůstalosti prospěch **z vůle zůstavitele**, vyjádřené v pořízení pro případ smrti. Osobou, která sice něco obdrží z pozůstalosti, nikoli však z vůle zůstavitele, jsou osoby, které mají právo na zaopatření podle § 1665 až 1669 obč. zák. Tyto osoby nemohou být obtíženy odkazem, pokud jim zůstavitel z vlastní vůle nic nezanechal.

Zůstavitel může přikázat splnění odkazu pouze jednomu ze spoludědiců, popřípadě ze spoludědiců uloží tuto povinnost jen několika z nich, zbývající spoludědici tuto povinnost mít nebudou. Pokud takto zůstavitel nerozhodne, platí první věta komentovaného ustanovení.

Dlužno ještě připomenout, že další osobou obtíženou plněním odkazu může být odkazovník, kterému zůstavitel nařídil splnění pododkazu.

Splnění odkazů za řízení o pozůstalosti

Během řízení o pozůstalosti bude plnit dospělé odkazy **ten, kdo spravuje pozůstalost** (§ 1678 odst. 2 obč. zák.), případně vykonavatel závěti (§ 1621 odst. 2), i když osobou zavázanou zůstavitelem ke splnění odkazů je dědic. Ten přitom nemusí být vždy správcem pozůstalosti. Je třeba připomenout, že vydání odkazu v tomto případě musí schválit pozůstalostní soud svým usnesením (§ 161 z. ř. s.). Bude však také třeba, aby osoby povinné ke splnění odkazů, tedy dědici, uznali pravost a platnost závěti (dovětku), z něhož jim vznikl takovýto závazek. Teprve poté, co bude řízení o pozůstalosti skončeno, splní odkazy osoby jím obtížené, tedy dědici, pozůstalostní, ani jiný soud nebude již splnění odkazů schvalovat.

Je třeba připomenout § 1632 obč. zák., který umožňuje v případě, že nebyl-li určen vykonavatel závěti a nechce-li dědic věnovat splnění poslední vůle svůj čas a námahu, soud na jeho návrh za tím účelem jmenuje správce pozůstalosti, nebo uloží splnění poslední vůle správci pozůstalosti již povolánému. Toto řešení nebude možné tehdy, když daný odkaz nemůže splnit nikdo jiný než dědic, který k tomu má potřebnou schopnost, nebo když jde třeba o vydání věci z jeho vlastnictví.

Dělitelné plnění

Z komentovaného ustanovení vyplývá, že dědici zásadně odpovídají za splnění odkazů **podle poměru jejich podílů**, samozřejmě za předpokladu, že předmět odkazu je dělitelný, spočívá např. v penězích nebo v několika věcech určitého druhu. Ačkoli dědici odpovídají zásadně věřitelům zůstavitele společně a nerozdílně, v případě odpovědnosti dědiců odkazovníkům za splnění odkazů zvolil zákonodárce dělenou odpovědnost.

Dle § 1871 odst. 1 obč. zák. je každý z několika spoludlužníků (spoludědiců) dělitelného plnění dlužen jen svůj díl. Oním dílem, uvedeným v první větě komentovaného ustanovení, je **dědický podíl**.

Nedělitelné plnění

Je-li **plnění** dědiců odkazovníku **nedělitelné** (nejen v případech, kdy je odkaz plněn z pozůstalosti a je nutno vydat zůstavitelovu určitou věc), platí § 1869 obč. zák., dle kterého může odkazovník (věřitel) požadovat plnění na kterémkoli z dědiců (dlužníků), pokud z povahy závazku neplyne, že dluh může být splněn jen společnou činností dlužníků.

Je-li dědic zavázán k nedělitelnému plnění několika odkazovníkům, platí § 1870, dle něhož je-li dlužník zavázán několika věřitelům k nedělitelnému plnění, není povinen plnit některému z věřitelů, ledaže ten mu dá přiměřenou jistotu, nebo dohodnou-li se na tom všichni věřitelé.

Regres mezi spoludědici

Z části první věty § 1597 obč. zák. („Odkazy připadají k tíži všem dědicům podle poměru jejich podílů“) lze dovodit také pravidlo, které stanoví podíly, v jakých se mezi sebou dědici vyrovnají za plnění, které ten který z nich poskytl odkazovníku. Může jít o případy, kdy jeden z dědiců splní odkazovníku ze svého majetku sám celý odkaz, nebo sám splní odkaz ve formě peněžní částky, která v pozůstalosti není (§ 1607), sám koupí cizí věc určitého druhu

a poskytne ji odkazovníku (§ 1603 odst. 2), popřípadě vyplatí odkazovníku obvyklou cenu věci, kterou vlastník nechtěl prodat dědicům za obvyklou cenu (§ 1610 odst. 2). Pak jsou povinni ostatní dědici mu přispět na úhradu tohoto jeho plnění podle svých dědických podílů. Případné spory mezi dědici o poskytnutí náhrady dědici, který vyrovnal z odkazu více, než činí jeho podíl, by rozhodoval obecný soud.

Lze dodat, že dědici se mohou dohodnout i jinak, například mohou toto plnění zohlednit při rozdělení pozůstalosti (§ 1698 – při rozdělení pozůstalosti lze vypořádat právo na náhradu z poměrů mezi spoludědici).

Pokud by zůstavitel uložil splnění odkazu jen několika z více dědiců, pak by se ti mezi sebou vyrovnali opět podle poměru svých dědických podílů.

Pokud se týče zbylého textu věty první [„(...) i tehdy, byla-li odkázána věc náležející jednomu ze spoludědiců.“], lze i v tomto případě mít za to, že ostatní dědici jsou povinni nahradit v poměru svých podílů dědici hodnotu odkazu, který tento dědic vydal ze svého majetku odkazovníku.

Jak vyplývá z druhé věty komentovaného ustanovení, může zůstavitel takový následek (regres mezi dědici za splnění odkazu z majetku jednoho z nich) vyloučit tím, že splnění odkazu přikáže jednotlivému spoludědici.

Uvedení odkazovníka v závěru druhé věty míří na pododkaz (§ 1599). Zůstavitel může odkazovníku přikázat splnění dalšího odkazu (pododkazu). To je ale již uvedeno ve speciálním ustanovení § 1599 o pododkazu. Z textu druhé věty komentovaného ustanovení lze také dovodit, že dědici nemají zodpovědnost za splnění pododkazu odkazovníkem.

Lze si představit situaci, kdy zůstavitel ustanoví dědice, zanechá odkaz odkazovníku a všem dědicům i odkazovníku uloží společně splnit odkaz někomu dalšímu. Z hlediska dědiců půjde o odkaz, z hlediska odkazovníka, který má s dědici splnit odkaz, půjde o pododkaz. Jejich podíl na splnění odkazu by se řídil vzájemným poměrem cen dědických podílů dědiců a obvyklé ceny odkazu.

Související ustanovení:

§ 17, § 1598, § 1599, § 1603 odst. 2, § 1607, § 1610 odst. 2, § 1621 odst. 2, § 1624, § 1626, § 1627, § 1630, § 1632, § 1665 až 1669, § 1678 odst. 2, § 1698, § 1702 až 1705, § 1708, § 1868 a násl., § 1871 odst. 1

Související předpisy:

§ 161 z. ř. s.

§ 1598 **[Ochrana dědiců]**

Každému z dědiců musí zůstat z hodnoty dědictví alespoň čtvrtina odkazy nezatížená. Zatíží-li zůstavitel dědice více, má dědic právo na poměrné zkrácení odkazu.

Obecně

Odkazy musí být zcela splněny, výjimky stanoví § 1598 a § 1631 obč. zák. Dědic má být chráněn tak, aby mu z pozůstalosti nezbyly jen samé závazky, a proto mu je přiznáno právo na určitý podíl na dědictví. Toto ustanovení je třeba vykládat v souvislosti s § 1630 odst. 1. Dědic v případě, že je pozůstalost značně zatížena odkazy, má na výběr, zda uplatní své právo na to,

- aby mu zůstala z dědictví alespoň čtvrtina nezatížená odkazy (tedy aby mu po odečtení hodnoty všech odkazů, které je povinen splnit, zůstala z jeho dědického podílu čistá čtvrtina, tedy čtvrtina z celkové čisté ceny jím nabytého dědictví), nebo

- zda vydá odkazy v plné výši a uplatní pouze právo na náhradu nákladů s tím spojených a na přiměřenou odměnu (§ 1630 odst. 1),
- může vydat odkazy v plné výši a neuplatnit právo na náhradu nákladů s tím spojených a na přiměřenou odměnu (§ 1630 odst. 1).

Zákon toto právo poskytuje „každému z dědiců“ a uvádí, že mu musí zůstat alespoň čtvrtina z hodnoty dědictví odkazy nezatížená. Přesněji lze uvést, že jde o čtvrtinu z hodnoty jemu připadajícího dědictví (dědického podílu), protože pokud by měla každému dědici připadnout čtvrtina z hodnoty celého dědictví, nezbylo by při čtyřech dědicích na odkazovníky nic.

Toto ustanovení nerozlišuje povinnost ke splnění odkazů dědice, který uplatnil výhradu soupisu (§ 1674 odst. 2, § 1706), a dědice, který ji neuplatnil. Důvodová zpráva k § 1630 uvádí, že „neuplatní-li dědic výhradu soupisu, pak je bez právního významu, nakolik odkazy pozůstalost zatíží, protože takový dědic je musí splnit bez omezení – podobně, jako musí bez omezení vyrovnat i zůstavitelovy dluhy“. Lze tedy usuzovat, že **právo, které dědicům přiznává § 1598, mohou uplatnit pouze ti, kteří uplatnili právo na výhradu soupisu.**

Je třeba uvést, že toto právo může uplatnit dědic ze závěti, ale také jej mohou uplatnit i dědici ze zákona, kterým zůstavitel dovětkem uloží povinnost splnit odkazy, jejichž hodnota přesahuje tři čtvrtiny pozůstalosti.

Toto ustanovení řeší situaci, kdy dědici mají plnit odkazy a v pozůstalosti nejsou dluhy. Úhrada dluhů má prioritu před právem odkazovníků na splnění odkazů (§ 1631), proto je třeba při výpočtu oné čtvrtiny z hodnoty dědictví odečíst od obvyklé ceny majetku a jiných aktiv pozůstalosti dluhy, které musí dědic uhradit. Tím bude zjištěna čistá hodnota dědictví. Je-li dědic jediným dědicem, bude čtvrtina z této ceny představovat tu částku, která mu má zůstat nezatížená odkazy. Poté se porovná hodnota odkazů, jež mají být splněny, s částkou tří čtvrtin čisté hodnoty dědictví, a pokud bude hodnota odkazů překročena, budou odkazy kráceny podle § 1631. Věta první platí nejen pro případ, kdy dědí jediný dědic celou pozůstalost, ale platí i v tom smyslu, že každému z dědiců musí zůstat z hodnoty dědictví (tedy z hodnoty jemu připadajícího dědického podílu) alespoň čtvrtina odkazy nezatížená, přičemž výpočet nezatížené části dědického podílu je obdobný, jako je tomu u jediného dědice. Od hodnoty dědického podílu se odečte podíl na dlužích, jež na něj připadá, a ze zbytku se určí jedna čtvrtina, jež mu musí zůstat čistá.

Jak uvádí důvodová zpráva, bude rozhodovat **souhrn hodnot všech odkazů**, lhotejnou, mají-li být vydány přímo z pozůstalosti či z jiných zdrojů, tedy z majetku dědiců. Otázkou je, zda mají být do souhrnu odkazů zahrnuty i pododkazy, tedy odkazy, které mají splnit dědici. Lze říci, že pododkazy nezatěžují dědice a tedy se nepočítají do souhrnu hodnot všech odkazů pro výpočet čtvrtiny nezatížené odkazy.

Zákon počítá s případem, že všichni dědici uplatní právo na poměrné zkrácení odkazů, a nenabízí řešení pro případ, kdy půjde o několik dědiců, z nichž někteří uplatní své právo podle § 1598 a jiní by vydali všechny odkazy v plné výši a uplatnili by pouze právo na náhradu nákladů učiněných při splnění odkazů a na přiměřenou odměnu za svou námahu podle § 1630 odst. 1, popřípadě by neuplatnili ani toto právo. V případě, že odkaz spočívá v dělitelném plnění, lze případ vyřešit tím, že první skupina dědiců splní své podíly na odkazu ve zkrácené podobě a druhá skupina dědiců splní své podíly zcela, avšak za náhradu nákladů učiněných při splnění odkazů a za přiměřenou odměnu za svou námahu, popřípadě bez této náhrady a odměny. V případě nedělitelného plnění se situace poněkud obrátí a odkazovníci v případě splnění odkazu budou muset dědicům, kteří uplatnili své právo podle § 1598, nahradit (nejspíše v penězích) tu část hodnoty odkazu, o kterou v jejich případě měl být odkaz zkrácen.

Příklad

Krácení odkazů lze demonstrovat na následujícím příkladu:

- a) Obvyklá cena čisté pozůstalosti činí 4 000 000 Kč, z toho jedna čtvrtina, která náleží dědicům, činí 1 000 000 Kč,
- b) hodnota odkazů činí 3 600 000 Kč, z toho odkaz č. 1 má hodnotu 2 200 000 Kč, tj. 61,1 % hodnoty odkazů, odkaz č. 2 má hodnotu 1 400 000 Kč, tj. 38,9 % hodnoty odkazů.

Dědicům zbývá po odečtení hodnoty odkazů 400 000 Kč, do výše jedné čtvrtiny čisté pozůstalosti chybí 600 000 Kč a o tuto částku je třeba odkazy krátit. Odkaz č. 1, představující 61,1 % hodnoty odkazů, se krátí o 61,1 % ze 600 000 Kč, tj. o 366 600 Kč, odkaz č. 2, představující 38,9 % z hodnoty odkazů, se krátí o 38,9 % ze 600 000 Kč, tj. o 233 400 Kč.

Odkazovník č. 1 obdrží odkaz v hodnotě 1 833 400 Kč, odkazovník č. 2 obdrží odkaz v hodnotě 1 166 600 Kč, dědici tak obdrží z čisté hodnoty pozůstalosti celkem čtvrtinu v hodnotě 1 000 000 Kč.

Krácení odkazů

Dědici, který uplatní právo na odkazy nezatíženou čtvrtinu z hodnoty pozůstalosti, nemusí zůstat na každé věci určité, jednotlivé věci (nedělitelném odkazu) čtvrtina. Komentované ustanovení mluví o „hodnotě“ dědictví. Dědic se může s odkazovníkem dohodnout tak, že mu vydá takovou věc celou a odkazovník mu vyplatí čtvrtinu její obecné ceny nebo mu poskytne za ni jiné plnění, chce-li, aby mu zůstal celý odkaz. Je věcí dohody dědice a odkazovníka, jak se vypořádají, budou-li chtít založit spoluvlastnictví k odkazu, nic tomu nebrání. Pokud k žádné dohodě nedojde, dědic „vydá“ odkazovníku spoluvlastnický podíl tří čtvrtin na takové věci a zůstane vlastníkem zbývající čtvrtiny. Odkazovník také může odkaz vrátit, nebude-li chtít splnit závazek spočívající v krácení odkazu.

Něco jiného je v případě dělitelného plnění u věci určitého druhu, kde je možné, aby si dědic ponechal čtvrtinu z odkazu *in natura*. Takto se zkrátí také odkaz peněz nebo prostředků na účtu, z nichž lze čtvrtinu převést dědici.

Odkazovníci sice nejsou účastníky řízení o pozůstalosti, avšak nic nebude bránit tomu, aby notář (soudní komisař) v rámci své další činnosti podle § 3 odst. 1 písm. b) not. řádu sepsal dědicům a odkazovníku dohodu o tom, jak se z titulu krácení odkazů mezi sebou vypořádají.

Judikatura:

- Universální dědic, jemuž byl uložen odkaz, vyčerpávající pozůstalost, je a zůstává podle zákona dědicem, i když zůstaviteli samému musilo být jasno, že dědic sám ničeho nedostane, a když toto vědomí jest zřejmo i z poslední vůle (*pozn. aut.: nyní má dědic podle § 1598 právo alespoň na čtvrtinu z hodnoty dědictví*). [Oesterreiche Zentralblatt für juristische Praxis. Dr. Leo Geller, Videň, sv. 40, s. 510, č. 239 (Rouček, Sedláček, 1936, s. 275)]
- Ustanovení dědicem je i tehdy účinné, byl-li v posledním pořízení osobě za dědice povolané uložen závazek, aby použila pozůstalostního jmění a jeho výtěžku po srážce částky za vynaloženou námahu po uplynutí určité doby k nadaci zůstavitelem nařízené (*pozn. aut.: nyní má dědic podle § 1598 právo alespoň na čtvrtinu z hodnoty dědictví*). [Zpravodaj právnické jednoty moravské 1917, s. 267 (Rouček, Sedláček, 1936, s. 275)]

Související ustanovení:

§ 492 odst. 1, § 495, § 1475 odst. 3, § 1630 odst. 1, § 1631, § 1674 odst. 2, § 1706

Související předpisy:

§ 171 až 173, § 180, § 181 z. ř. s., – § 3 odst. 1 písm. b) not. řádu

§ 1599 Pododkaz

(1) Prikáže-li zůstavitel odkazovníku splnění dalšího odkazu, nezbavuje odkazovníka povinnosti splnit další odkaz ani skutečnost, že hodnota dalšího odkazu přesahuje hodnotu odkazu.

(2) Nenabude-li odkazovník odkaz, splní další odkaz ten, komu odkaz připadl. Těto povinnosti se zprostí, přenechá-li odkaz, který mu připadl, osobě, které byl další odkaz zůstaven.

Obecně

Jelikož i další odkaz je odkazem, jenž vychází z vůle zůstavitele, **platí pro něj totéž, co pro odkaz.** I pododkazovník musí být způsobilým nabyt pododkaz, stejně jako musí být způsobilý dědic, aby mohl nabýt dědictví. Pokud by však odkazovník namítal dědickou nezpůsobilost pododkazovníka, řešil by tuto otázku obecný soud (nikoli soud projednávající pozůstalost) nejspíše jako předběžnou otázku ve sporu o splnění pododkazu. Také pododkazovník má být vyrozuměn o tom, že mu zůstavitel zanechal pododkaz; svého práva na pododkaz se domůže, není-li mu plněno dobrovolně, žalobou u soudu. Pododkazovník může stejně jako odkazovník prohlásit, že pododkaz nechce. Jelikož splnění pododkazu je ukládáno odkazovníku, je odkazovník, a nikoli dědicové, zavázán splnit pododkaz.

Je-li více odkazovníků, kteří mají splnit společně určitý pododkaz, lze mít za to, že i oni odpovídají stejně jako dědici za splnění odkazu. Pokud se týče způsobu splnění tohoto závazku, je třeba se v této věci obrátit na § 1869 a § 1870 obč. zák. o nedělitelném plnění a na § 1871 o dělitelném plnění, přičemž jejich podíly na tomto plnění se budou nejspíše řídit poměrem hodnot jejich odkazů.

Analogicky lze dovodit, že i odkazovník, který sám splnil pododkaz, spočívající v dělitelném plnění, má právo na náhradu vůči ostatním odkazovníkům, s nimiž byl společně zavázán ke splnění pododkazu. Záleží však především na zůstaviteli, jak svým pořízením pro případ smrti tyto otázky upraví.

Je třeba mít stále na paměti, že i vztah odkazovníka a pododkazovníka je vztahem dlužníka a věřitele a proto se tyto strany mohou o splnění závazku dohodnout jakýmkoli způsobem, který zákon pro splnění závazku stanoví. Stejně tak si mohou také ujednat i zajištění splnění tohoto závazku.

Pododkaz je břemenem odkazu a teorie (Rouček, Sedláček, 1936, s. 224 a násl.) připouštěla pro případ, že odkazovník odkaz přijme a teprve poté se dozví, že břemenem odkazu je závazek plnit pododkaz, **možnost odkaz dodatečně odmítnout**; také byla připuštěna možnost **krátit pododkaz** ve stejném poměru, v jakém byl krácen odkaz (viz nyní § 1598 a § 1631). Lze mít za to, že tyto závěry lze použít i dnes.

Pododkaz vyšší hodnoty než odkaz

Zde je zdůrazněna zásada, že je-li hodnota pododkazu vyšší než hodnota odkazu, nezbavuje to odkazovníka povinnosti splnit pododkaz. Těto povinnosti se může odkazovník zbavit jen tím, že odmítne odkaz (§ 1623 obč. zák.). Proto bude třeba v řízení o pozůstalosti odkazovníka ve zprávě o odkazu (§ 1678 odst. 2) také poučit o tom, že s odkazem